

Тема 3.7

Якою є сутність та особливості комунікації у житті людини і громадянина

У цій темі ви ознайомитеся з характером процесу міжособистісного спілкування і такими термінами як: комунікація, рефлексія, вербальна та невербальна комунікація. Разом з тим, ви навчитесь ефективно спілкуванню, рефлексивному слуханню, повправляєтеся у задаванні відкритих та закритих питань тощо.

Ключові здобутки у вивченні теми

Досліджуємо поняття комунікації. Вчимося вибудовувати ефективний діалог зі співрозмовником та підтримувати його.

Розуміємо характер процесу міжособистісного спілкування, розрізняємо його основні сторони: вербальну та невербальну комунікацію.

Діємо, беручи участь у ситуаціях, які стосуються різних форм спілкування. Вчимося передавати інформацію, впливати на співрозмовника і створювати позитивне враження про себе.

Заговори, щоб я тебе побачив.

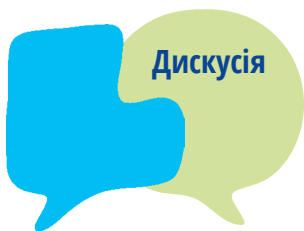
Сократ

*Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос — більш нічого.
А серце б'ється — ожива,
Як їх почує!..*

Тарас Шевченко

Найбільша розкіш на світі — це розкіш людського спілкування.

Антуан де Сент-Екзюпері

Дискусія

Чому громадянська освіта є важливою

Сядьте в класі у загальне коло. По черзі назвіть своє ім'я та перерахуйте очікування від вивчення курсу з громадянської освіти. Можна використати таку форму (метод "PRES"):

- // Мене звати ...
- // Я хочу навчитися ... (наприклад, спілкуватися, переконувати інших, брати участь у громадському житті, вирішувати конфліктні ситуації тощо).
- // Тому що ... (обґрунтуйте свою думку).
- // Наприклад, ... (назвіть приклад для вашої ситуації).

Цікаво знати

Метод “PRES”

Position (позиція). Я вважаю, що... Висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає Ваша точка зору.

Reason (обґрунтування). Тому, що... Наведіть причину своєї думки, тобто на чому ґрунтуються Ваші докази.

Example (приклад). Наприклад,... Наведіть факти, які підкріплюють ваші докази та позицію в цілому.

Solution (висновки). Отже, тому, я вважаю... Це заклик прийняти вашу позицію. Узагальніть свою думку, зробіть висновки.

Після представлення очікувань, обговоріть питання:

- Чи погоджуєтеся Ви з думками своїх однокласників?
- Чи було ефективним обговорення у такій формі? Чому?
- Як ще можна обговорювати ці та інші питання?

Модуль 1.

Спілкуватися — бути частиною спільноти

Кожен з вас має немалий досвід спілкування з іншими людьми. Суспільство сформоване і діє так, що люди пов'язані між собою цілою низкою відносин, зокрема, і через спілкування. Однак для ефективної співпраці, а саме переконання інших людей, необхідні певні навички комунікації, а часто — майстерність у цьому.

Ідея єдності, зв'язку зі спільнотою є визначальною для понять «комунікація» чи «спілкування». Іншомовний термін «комунікація», що є тотожним українському відповіднику «спілкування», означає:

Передачу (трансмісію) інформації, ідей, емоцій, умінь.

Розуміння інших.

Порозуміння з іншими.

Спонування до дії та вплив на людей.

Взаємодію з іншими.

Об'єднання (творення спільноти) за допомогою мови чи знаків.

Комунікація є основним фактором суспільного розвитку. Якщо ми припустимо, що суспільство може жити без мистецтва, науки чи освіти, то без спілкування, без передачі інформації від одного індивіда до іншого, людство не зможе існувати. Вміння спілкуватися є запорукою ефективної взаємодії, позитивної атмосфери та ознакою відповідальної громадянської участі.

Зверніть увагу на однокореневі слова до термінів «комунікація» чи «спілкування», що є синонімами:

// В українській мові — «спілкування»: сполучатися, спілкуватися, спілка, спільнота.

// У російській мові — «общение»: общий, общество, общатся, приобщить.

// В англійській мові — “communication”: communicate, community (грумада).

Як правило, спілкування, зокрема комунікацію, пов'язують із мовленням, коли одна людина повідомляє щось іншій. Насправді, ці явища мають складнішу структуру та суть, оскільки спілкуванням може бути не лише розмова, читання книги чи реклама, а й спілкування у соціальних мережах, жести, одяг. Навіть мовчання — це теж форма комунікації.

Досліджуємо
та обговорюємо

Спробуйте визначити та обговорити різні форми комунікації, відповідаючи на запитання:

Дві колонки праворуч: «Так, тому що...» і «Ні, тому що...»:

- // Чи можна назвати комунікацією спілкування у соціальній мережі людей, котрі проживають у різних країнах і ніколи не бачили один одного?
- // Чи можна назвати комунікацією з вами наявність великого рекламного бігборда на вулиці, по дорозі до школи / дому?
- // Чи можна назвати комунікацією роботу з підручником, який Ви зараз тримаєте в руках?
- // Чи можна назвати комунікацією Ваші жести, зоровий контакт з іншими людьми, Ваш одяг, зачіску чи манери поведінки?
- // Чи можна назвати комунікацією ситуацію, коли вчитель / вчителька приходить на урок, мовчки сідає за стіл і гортає журнал, не говорячи жодного слова?

Модуль 2.

Як виглядає процес комунікації?

На перший погляд, процес спілкування виглядає доволі просто. Одна людина говорить, інша слухає та сприймає. Загалом, у процесі комунікації є три складових:

- // **Відправник** — той, хто говорить, пише, малює чи навіть співає.
- // **Повідомлення** — те, що відправник передає, тобто певним чином закодоване повідомлення в усній мові, письмі, малюнку, пісні тощо.
- // **Отримувач** — той, хто намагається зрозуміти суть повідомлення та, відповідно, сприймає його.

Таким чином, комунікація — це не лише те, що передає відправник, але й те, що сприймає адресат.

Слід мати на увазі, що під час спілкування люди використовують не лише тексти чи візуальні образи, а й надають своїм повідомленням емоційного забарвлення, що позначає їхнє ставлення до співрозмовника.

У будь-якому повідомленні є **предметний рівень** (те, що ми говоримо, пишемо) та **рівень ставлення** (як ми це говоримо, який настрій закладаємо у текст, малюнок, музику тощо). Співвідношення цих двох складових повідомлення у ході комунікації часто є непропорційним: це може бути 20% для предметного рівня і 80% для рівня ставлення.

Застосуйте набуті знання і досвід

Уявіть ситуацію, що Ваш товариш запізнився на зустріч з Вами. Якими будуть Ваші дії та емоції, коли ви нарешті зустрінетеся? Наприклад, різко: «Чому ти запізнився?» або «Я так хвилювався / хвилювалася за тебе, коли ти не прийшов / прийшла вчасно...» тощо.

Сучасний німецький вчений Шульц фон Тун у 2000 р. опублікував книгу «Чотири сторони спілкування», у якій, окрім предметного рівня та рівня ставлення, описав ще два рівні комунікації, а саме **рівень спонукання** та **рівень самовираження**.

Проведіть по центру аркуша горизонтальну та вертикальну лінії. У верхньому лівому сегменті — рівень ставлення, а у нижньому лівому — предметний рівень. У верхньому правому сегменті буде, відповідно, рівень спонукання, а в нижньому правому — самовираження:

Заповнюючи табличку, напишіть те, що Ви хотіли б повідомити на предметному рівні, а також на рівнях спонукання, ставлення й самовираження.

Використовуючи модель Шульца фон Туна, розшифруйте зміст наступних повідомлень:

- /// Повідомлення у *Facebook*: «У мого друга сьогодні День народження».
- /// Зауваження мами до сина чи дочки: «У твоїй кімнаті безлад».
- /// Заклик до друзів: «Відвідаймо місцевий музей!».
- /// Напис на рекламному щиті: «Партія Успішних — з турботою про Вас».

Чи бували ви в ситуаціях, коли люди, ЗМІ, реклама, наголошуючи на одних сторонах комунікації (скажімо, предметне повідомлення про щось цікаве), хочуть спонукати вас до певних дій (наприклад, щось придбати, за когось проголосувати, високо оцінити іншу людину, фірму, товар тощо)? Наведіть приклади таких ситуацій та обговоріть їх.